

**ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN**

TRẦN XUÂN NGUYỄN

TƯ TƯỞNG CỦA KHÔNG TỬ VỀ CON NGƯỜI CHÍNH TRỊ

LUẬN VĂN THẠC SĨ CHÍNH TRỊ HỌC

Hà Nội - 2014

**ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN**

TRẦN XUÂN NGUYỄN

TƯ TƯỞNG CỦA KHÔNG TỬ VỀ CON NGƯỜI CHÍNH TRỊ

Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành: Chính trị học

Mã số: 60 31 02 01

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn Văn Vĩnh

Hà Nội - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, tư liệu được sử dụng trong luận văn là trung thực, có nguồn gốc và xuất xứ rõ ràng. Những kết quả khoa học của luận văn chưa được công bố trong bất kỳ công trình nào.

Tác giả

MỤC LỤC

Trang

Mở đầu	1
1. Tính cấp thiết của đề tài.....	1
2. Tình hình nghiên cứu đề tài	3
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	6
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	6
5. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu	7
6. Đóng góp của luận văn	7
7. Kết cấu của luận văn.....	7
Chương 1: CON NGƯỜI CHÍNH TRỊ VÀ CƠ SỞ HÌNH THÀNH TƯ TƯỞNG CỦA KHỔNG TỬ VỀ CON NGƯỜI CHÍNH TRỊ.....	9
1.1. Những lý luận chung về con người chính trị.....	9
1.2. Khái quát những cơ sở hình thành tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị	21
Chương 2: NỘI DUNG TƯ TƯỞNG CỦA KHỔNG TỬ VỀ CON NGƯỜI CHÍNH TRỊ.....	38
2.1. Quan niệm về “nhân” của con người chính trị	38
2.2. Quan niệm về “lễ” của con người chính trị	46
2.3. Quan niệm về “chính danh” của con người chính trị	49
2.4. Quan niệm về “cai trị” của con người chính trị.....	56
2.5. Quan niệm về “người quân tử”	62
Chương 3: NHỮNG GIÁ TRỊ VÀ HẠN CHẾ CỦA TƯ TƯỞNG KHỔNG TỬ VỀ CON NGƯỜI CHÍNH TRỊ.....	69
3.1. Những giá trị lịch sử trong tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị.	69
3.2. Một số hạn chế trong tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị	74

3.3. Một số liên hệ vận dụng những giá trị và khắc phục những hạn chế trong tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị vào việc xây dựng con người chính trị Việt Nam hiện nay.....	77
KẾT LUẬN.....	92
Tài liệu tham khảo	93

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Lý do chọn đề tài:

Các học thuyết chính trị Trung Quốc cổ đại ra đời cách đây hơn hai nghìn năm, mặc dù còn có nhiều hạn chế do lịch sử, do bản chất giai cấp nhưng vẫn có nhiều giá trị tư tưởng quý báu, những giá trị tư tưởng này đã đóng một vai trò tích cực trong lịch sử Trung Quốc nói riêng và của các nước Á Đông nói chung, đặc biệt ở Việt Nam; một trong những tư tưởng chính trị tiến bộ mang giá trị và còn phổ biến cho đến ngày nay, đó là tư tưởng chính trị của Khổng Tử. Xét về tổng thể, tư tưởng này vừa là tư tưởng triết học, vừa là tư tưởng chính trị - xã hội, đồng thời cũng là tư tưởng đề cao quan niệm về con người chính trị. Theo dòng chảy tư duy chính trị và các ý nghĩa thời đại, chúng ta đã vận dụng nhiều điểm tiến bộ trong tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị.

Tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị do đã đáp ứng được yêu cầu của thời cuộc, phản ánh đúng quy luật khách quan nên đã đáp ứng được yêu cầu của lịch sử. Đối với xã hội phong kiến Á Đông, việc xây dựng và đề cao quan niệm về con người chính trị đã là đường lối trị nước duy nhất trong hơn hai nghìn năm lịch sử - một đường lối trị nước được độ tôn lâu dài như vậy trong lịch sử rất cần được đi sâu nghiên cứu. Trong đời sống xã hội đương đại, việc nghiên cứu, bổ sung và phát huy những giá trị đó cũng không phải là vấn đề cổ xưa, càng không phải là vấn đề đã hoàn toàn thuộc về lịch sử.

Về phương diện chính trị xã hội, tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị là một trong những nội dung được đặc biệt quan tâm, mục tiêu nhằm cứu vãn trật tự xã hội rối loạn thời Xuân Thu. Hiểu theo nghĩa khái quát, đó là cách thức, là phương pháp để đạt tới mục tiêu, là hoạt động được sắp xếp theo một trật tự nhất định; trong đó, người cầm quyền phải không ngừng tìm ra cách thức nhằm thực hiện một cách có hiệu quả những mục tiêu chính trị đề ra.

Ngày nay, cùng với sự vận động, phát triển của xã hội; các vấn đề về con người chính trị ngày càng được quan tâm; như trong việc xây dựng và hoàn thiện thể chế chính trị, xây dựng tiêu chuẩn đạo đức của người cán bộ chính trị; xây dựng hệ thống pháp luật thống nhất, đồng bộ, tạo môi trường pháp lý ổn định cho phát triển kinh tế - xã hội; cũng như việc giữ gìn phát huy bản sắc văn hóa dân tộc trong thời đại giao lưu văn hóa Đông - Tây và sự xâm nhập của các lý thuyết chính trị hiện đại,... những nội dung trên đều không thể tách rời các vấn đề về con người chính trị. Ngoài ra, trong kinh nghiệm khai thác và vận dụng các giá trị tích cực trong tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị của các nước phát triển như Nhật Bản, Hàn Quốc, Singapore,... đều thừa nhận có sự đóng góp tích cực của Nho giáo; những luận điểm đó vẫn còn có giá trị thời đại, là những giá trị sâu sắc mà thế hệ sau nên tiếp thu; đặc biệt là vấn đề đặt ra đối với thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa để phát triển kinh tế - xã hội ở Việt Nam hiện nay như thế nào? Tác giả với niềm say mê tìm hiểu về tư tưởng các học thuyết cổ đại Trung Quốc, đặc biệt là tư tưởng chính trị của Khổng Tử, xin góp phần nghiên cứu một cách hệ thống tư tưởng này về con người chính trị. Mặc dù, việc đánh giá những giá trị và hạn chế trong tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị còn nhiều tranh luận; nhưng việc kế thừa, tiếp thu những giá trị tích cực và loại bỏ những hạn chế trong tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị, rút ra những yếu tố phù hợp và có giá trị đối với thực tiễn đáp ứng được yêu cầu của quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong tình hình mới là một việc làm vừa mang ý nghĩa lý luận vừa có ý nghĩa thực tiễn thiết thực. Với những lý do trên, tôi đã chọn vấn đề: “*Tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị*” làm đề tài luận văn chính trị học của mình.

Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của đề tài:

Về lý luận: luận văn thông qua việc nghiên cứu, phân tích làm rõ tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị; từ đó rút ra những mặt tích cực

trong tư tưởng này, qua đó góp phần vận dụng những giá trị vào việc xây dựng con người chính trị Việt Nam trong thời kỳ mới.

Về thực tiễn: trên cơ sở khai thác những mặt tích cực trong hoạt động thực tiễn chính trị của công cuộc đổi mới ở nước ta hiện nay.

2. Tình hình nghiên cứu đề tài

Việc nghiên cứu tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị từ trước tới nay đã có nhiều công trình nghiên cứu và khai thác ở những góc độ khác nhau.

Cuốn *Tứ thư tập chú* của Chu Hy (do Nguyễn Đức Lâm dịch và chú giải, Nhà xuất bản Văn hóa - Thông tin, năm 1998) đã chú giải tư tưởng chính trị của Khổng Tử, làm nổi bật nhiều nội dung cơ bản về học thuyết đức trị, mà trọng tâm là nhân, lễ, nghĩa, chính danh.

Trong tác phẩm *Nho giáo* của Trần Trọng Kim, khi đề cập đến Khổng Tử và tư tưởng của ông, tác giả cũng thể hiện tư tưởng chính trị cơ bản của Khổng Tử về người quân tử, đạo vua tôi, phải thực hiện chính danh định phận.

Cuốn *Nho giáo Trung Quốc* của Nguyễn Tôn Nhan, Nhà xuất bản Văn hóa - Thông tin, cũng đã khái quát quá trình phát triển của Nho giáo và diện mạo của Nho giáo Việt Nam.

Trong cuốn *Khổng Tử* của Lý Tường Hải, Nhà xuất bản Văn học cũng đã phân tích về tư tưởng triết học Khổng Tử; trong đó nổi lên vấn đề quan niệm về điều nhân, lễ, nghĩa, trí, tín, và đạo làm người quân tử.

Trong cuốn *Khổng Tử* của Nguyễn Hiến Lê, Nhà xuất bản Văn hóa Thông tin, phần nào nói lên thân thế, sự nghiệp, cuộc đời gian nan của Khổng Tử, để từ đó ông quan niệm thế nào về con người, đạo làm người; bên cạnh thuyết chính danh, giáo dục, chính trị.

Tác phẩm *Tứ thư bình giải* của Lý Minh Tuấn, Nhà xuất bản Tôn giáo đã cơ bản khái quát được hệ tư tưởng chính trị của Khổng Tử và Nho giáo.

Việc nghiên cứu về nền triết học và tôn giáo Trung Hoa trong cuốn *Lịch sử triết học Phương Đông*, tập 1 của Nguyễn Đăng Thục, Nhà xuất bản Thành

phổ Hồ Chí Minh có đề cập đến địa vị Khổng Tử - nhà trí giả và nhà giáo dục văn hóa lớn trong lịch sử Trung Hoa; bên cạnh đó, Nguyễn Đăng Thục còn nghiên cứu về triết học Khổng Tử xoay quanh vấn đề vũ trụ quan, thuyết chính danh, đạo nhân và đặc biệt là triết lý nhân sinh quan với đạo trung thứ và chữ nhân là trung tâm của nó.

Trong *Khổng học đặng*, Phan Bội Châu đã trình bày rõ một số phạm trù, nguyên lý cơ bản của Nho giáo. Tác giả đặc biệt đề cao những giá trị của Nho giáo và coi đạo đức Nho giáo có vai trò cực kỳ to lớn trong việc giáo dục, hoàn thiện nhân cách con người.

Trong tác phẩm *Khổng giáo phê bình tiểu luận*, Đào Duy Anh cho rằng, chúng ta phải có thái độ khách quan, toàn diện và khoa học khi nhận xét vai trò của Nho giáo trong xã hội. Ông phê phán thái độ của một số trí thức ở Trung Quốc và Việt Nam coi Nho giáo chỉ là vô dụng, không phù hợp với khoa học. Đặc biệt, ông đã nghiên cứu, phân tích, tổng hợp những nội dung cơ bản của Nho giáo để từ đó đi đến kết luận, Nho giáo “dẫu nó không thích hợp nữa ở đời nay, mà công dụng nó, sự nghiệp nó, vẫn trọn vẹn trong lịch sử, không ai có thể chối cãi hay xóa bỏ đi được”.

Tác phẩm *Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam* của Trần Văn Giàu, từ chỗ chỉ ra những điểm khác nhau cơ bản giữa đạo đức Nho giáo và đạo đức truyền thống Việt Nam, tác giả khái quát một số đặc điểm của nền đạo đức truyền thống và nêu lên những tàn dư của đạo đức Nho giáo cần phải khắc phục trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta, đó là chủ nghĩa gia đình, chủ nghĩa đồng tộc, phương châm trị đạo “thân thân” gây trở ngại cho thực hiện dân chủ, động viên tài năng.

Nguyễn Thị Nga, Hồ Trọng Hoài trong *Quan niệm của Nho giáo về giáo dục con người* đã khái quát quan điểm giáo dục con người của Nho giáo nhằm đào tạo những người quân tử, những kẻ sĩ có phẩm chất đạo đức cao quý, ham hiểu biết, có nhân cách, có ý thức đối với cộng đồng để làm quan. Những người này vừa là hạt nhân trong cuộc sống xã hội, vừa là lực lượng để bổ sung cho

các thế lực cầm quyền duy trì chế độ phong kiến. Song, Nho giáo dạy đạo làm người theo quan điểm “nhân, nghĩa, lễ, trí, tín” chứa đựng nhiều yếu tố hợp lý. Những điều răn dạy đó được cha ông ta tiếp thu có chọn lọc, bởi vậy, nó trở thành giá trị truyền thống của người Việt Nam.

Nguyễn Bình Yên trong luận án tiến sĩ *Ảnh hưởng tiêu cực của tư tưởng phong kiến trong cán bộ lãnh đạo, quản lý và phương hướng khắc phục*, đã chỉ ra những tiêu cực cơ bản của tư tưởng phong kiến Việt Nam và ảnh hưởng của nó trong các lĩnh vực đạo đức, lối sống; trong nhận thức, thực hiện dân chủ; trong thế giới quan và phương pháp tư duy. Một trong những tiêu cực của tư tưởng phong kiến đó chính là “Đạo đức phong kiến Việt Nam có đặc trưng là... địa vị, tôn ti trật tự nặng nề, bè phái cục bộ, trọng nam khinh nữ, xem thường lớp trẻ, đạo đức giả”.

Nghiên cứu tư tưởng chính trị của Khổng Tử đối với các vấn đề về phát triển kinh tế và hiện đại hóa xã hội của Nguyễn Thanh Bình: *Nho giáo với vấn đề phát triển kinh tế và hoàn thiện con người* (Tạp chí Giáo dục lý luận, số 5, năm 2000); *Khổng giáo với vấn đề hiện đại hoá xã hội* của Lê Thanh Sinh (Tạp chí Khoa học xã hội, số 1, năm 2003),... Tuy nhiên, các công trình trên đây mới chỉ nghiên cứu một cách khái lược về ý nghĩa trong tư tưởng giáo dục của Khổng Tử đối với sự phát triển đất nước nói chung, hay đi vào từng vấn đề riêng biệt như triết học, đạo đức, văn hoá, giáo dục, mà chưa đi sâu nghiên cứu phân tích tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị và giá trị lịch sử của tư tưởng này.

Như vậy, từ việc nhìn nhận trước thực trạng của xã hội thời Xuân Thu, các nước chư hầu tranh giành đoạt lợi, thiên hạ loạn lạc, cuộc sống của người dân vô cùng khổ cực; Khổng Tử muốn đem cái đạo lớn của thánh hiền để khuyên răn, giáo hóa cho mọi người và đặc biệt là những người cai trị để đạt được mục tiêu: tề gia, trị quốc, bình thiên hạ “齊家, 治國, 平天下”. Qua đó, có thể thấy tư tưởng của Khổng Tử về con người chính trị đã được nghiên cứu từ nhiều góc độ và phương diện khác nhau; tuy nhiên, việc trình bày, phân tích

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Duy Anh (1938), *Khổng giáo phê bình tiểu luận*, Nhà xuất bản Quan hải Tùng thư, Huế.
2. Minh Anh (2001), “Chúng ta kế thừa tư tưởng gì ở Nho giáo”, *Tạp chí Triết học*, số 8, tr 34-37.
3. Minh Anh (2003), “Tư tưởng Lễ và Chính danh của Nho giáo”, *Tạp chí Triết học*, số 5, tr 42-46.
4. Lê Ngọc Anh (1999), “Về ảnh hưởng của Nho giáo ở Việt Nam”, *Tạp chí Triết học*, số 3, tr 19-21.
5. Nguyễn Ngọc Ánh (2009), “Khổng Tử và Hồ Chí Minh: những tương đồng và khác biệt trong tư tưởng đạo đức”, *Tạp chí Triết học*, số 4.
6. Trần Quang Ánh (1996), *Quan niệm về dân và tư tưởng thân dân trong “Luận ngữ”, “Mạnh tử”*, Luận văn thạc sỹ Triết học.
7. Ban Khoa giáo Trung ương (2002), *Giáo dục và đào tạo trong thời kỳ đổi mới*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
8. Nguyễn Thanh Bình (2000), “Nho giáo với vấn đề phát triển kinh tế và hoàn thiện con người”, *Tạp chí Giáo dục lý luận*, số 5, tr 35-38.
9. Hoàng Thị Bình (2001), “Nhân, nhân nghĩa, nhân chính trong “Luận ngữ” và “Mạnh Tử””, *Tạp chí Triết học*, số 11.
10. Trần Văn Bính (chủ biên) (2000), *Vai trò của văn hóa trong hoạt động chính trị của Đảng ta hiện nay*, Nhà xuất bản Lao động, Hà Nội.
11. Phan Văn Các (dịch chú) (2002), *Luận ngữ*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội.
12. Phan Bội Châu (1992), *Toàn tập, tập 9*, Nhà xuất bản Thuận Hóa.
13. Phan Bội Châu (1998), *Khổng học đấng*, Nhà xuất bản Văn hóa Thông Tin, Hà Nội.
14. Giản Chi - Nguyễn Hiến Lê (2004), *Đại cương triết học Trung Quốc*, tập 1, Nhà xuất bản Thanh niên, Hà Nội.

15. Doãn Chính (Chủ biên) (2004), *Đại cương lịch sử triết học Trung Quốc*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
16. Trịnh Doãn Chính (2005), *Triết lý Phương Đông giá trị và bài học lịch sử*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
17. Nguyễn Trọng Chuẩn (2001), “Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta hiện nay và những biến động trong lĩnh vực đạo đức”, *Tạp chí Triết học*, số 9.
18. Nguyễn Trọng Chuẩn, Phạm Văn Đức, Hồ Sỹ Quý (Chủ biên) (2002), *Tìm hiểu giá trị văn hoá truyền thống trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
19. Phan Đại Doãn (1998), *Một số vấn đề Nho giáo Việt Nam*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
20. Đinh Xuân Dũng (2005), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức*, Ban Tư tưởng - Văn hoá trung ương, Hà Nội.
21. Dương Ngọc Dũng, Lê Anh Minh (2003), *Triết giáo Đông Phương*, Nhà xuất bản Đại học quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.
22. Đảng Cộng sản Việt Nam (2012), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
23. Trần Văn Giàu (1985), *Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam*, Nhà xuất bản Thành phố Hồ Chí Minh.
24. Phạm Minh Hạc (1996), *Vấn đề con người trong công nghiệp hoá - hiện đại hoá*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
25. Phạm Minh Hạc (1996), *Phát triển giáo dục, phát triển con người phục vụ phát triển - kinh tế*, Nhà xuất bản Khoa học Xã hội Hà Nội.
26. Phạm Minh Hạc (2001), *Về phát triển toàn diện con người trong thời kỳ công nghiệp hoá - hiện đại hoá*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
27. Lý Tường Hải (2005), *Khổng Tử*, Nhà xuất bản Văn hóa Thông tin.
28. Quan Lập Hành, Quan Lập Ngôn (2007), *Nghiên cứu sử pháp Lễ quốc thời kỳ Xuân Thu*, Nhà xuất bản Công nghiệp Điện tử, Bắc Kinh, Trung Quốc.

29. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh (2001), *Lịch sử tư tưởng chính trị*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
30. Cao Xuân Huy (1995), *Tư tưởng phương Đông - gọi những điểm nhìn tham chiếu*, Nhà xuất bản Văn học, Hà Nội.
31. Nguyễn Văn Huyền (chủ biên) (2010), *Con người chính trị Việt Nam truyền thống và hiện đại*, Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
32. Trần Đình Hượu (2007), *Các bài giảng về tư tưởng Phương Đông*, Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.
33. Vũ Khiêu (Chủ biên) (1993), *Tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh: Truyền thống dân tộc và nhân loại*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội.
34. Trần Trọng Kim (2001), *Đại cương triết học Trung Quốc - Nho giáo*, Nhà xuất bản Văn hoá thông tin, Hà Nội.
35. Trần Trọng Kim (1971), *Nho giáo*, Nhà xuất bản Trung tâm Học liệu, Sài Gòn.
36. Nguyễn Thị Khoa (2002), “Đạo đức gia đình trong nền kinh tế thị trường”, *Tạp chí Triết học*, số 4.
37. Nguyễn Đức Lâm (1998), *Tứ thư tập chú*, Nhà xuất bản Văn hóa - Thông tin.
38. Nguyễn Hiến Lê (2006), *Khổng Tử*, Nhà xuất bản Văn hóa - Thông tin.
39. V.I.Lênin (1975), *Toàn tập*, tập 6, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mátxcova.
40. Phan Ngọc Liên, Nguyễn An (2002), *Bách khoa toàn thư Hồ Chí Minh sơ giản: Hồ Chí Minh với giáo dục và đào tạo*, tập 1, Nhà xuất bản Từ điển bách khoa, Hà Nội.
41. Nguyễn Thị Tuyết Mai (2009), *Quan niệm nho giáo về con người, về giáo dục đào tạo con người*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
42. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, tập 5.
43. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, tập 6.

44. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, tập 9.
45. Hà Thúc Minh (2001), *Đạo Nho và văn hóa phương Đông*, Nhà xuất bản Giáo dục, Thành phố Hồ Chí Minh.
46. Sào Nam (1998), *Khổng học đấng*, Nhà xuất bản Văn hoá thông tin, Hà Nội.
47. Nguyễn Thị Nga, Hồ Trọng Hoài (2003), *Quan niệm của Nho giáo về giáo dục con người*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
48. Nhà xuất bản Khoa học xã hội (2005), *Giáo dục, rèn luyện cán bộ, đảng viên theo đạo đức cách mạng, phong cách tư duy khoa học Hồ Chí Minh*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội.
49. Nguyễn Tôn Nhan (2005), *Nho giáo Trung Quốc*, Nhà xuất bản Văn hóa Thông tin.
50. Lưu Nguyên Phong (2002), *Luận ngữ đại nghĩa*, Nhà xuất bản Đại học Hà Bắc, Trung Quốc.
51. Đào Duy Quát (2004), *Về công tác tư tưởng của Đảng Cộng sản Việt Nam*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
52. Hoàng Thị Kim Quế (2004), “Những nét đặc thù và giá trị đương đại trong tư tưởng pháp luật của Khổng Tử”, *Tạp chí Nhà nước và pháp luật*, số 9, tr 32-38
53. Hoàng Khai Quốc, Đường Xích Dung (2004), *Tư tưởng văn hóa của thời kỳ Xuân Thu*, Tập đoàn xuất bản Tứ Xuyên, Trung Quốc.
54. Hồ Sỹ Quý (2005), “Nghiên cứu con người Việt Nam trước yêu cầu phát triển đất nước”, *Tạp chí Cộng sản*, số 17.
55. Lê Thanh Sinh (2003), “Khổng giáo với vấn đề hiện đại hoá xã hội”, *Tạp chí Khoa học xã hội*, số 1, Thành phố Hồ Chí Minh, tr 41-46.
56. Bùi Ngọc Thanh (2008), *Một số vấn đề về xây dựng Đảng và công tác cán bộ*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.

57. Trần Ngọc Thêm (1997), *Tìm về bản sắc văn hoá dân tộc Việt Nam*, Nhà xuất bản Thành phố Hồ Chí Minh.
58. Nguyễn Đăng Thục (1997), *Lịch sử triết học phương Đông*, Nhà xuất bản Thành phố Hồ Chí Minh, tập 1.
59. Cao Thiệu Tiên (2010), *Luận biện văn hóa của thời kỳ Xuân Thu - Chiến Quốc*, Nhà xuất bản Pháp luật, Bắc Kinh, Trung Quốc.
60. Lê Văn Tuấn (1999), *Quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển con người trong sự nghiệp đổi mới*, Luận văn Thạc sỹ Triết học, Viện Triết học.
61. Lý Minh Tuấn (2011), *Tứ thư bình giải*, Nhà xuất bản Tôn giáo.
62. *Từ điển Bách khoa Việt Nam* (2011), Nhà xuất bản Từ điển Bách khoa, Hà Nội.
63. Đặng Nghiêm Vạn (1998), *Nho giáo với Văn hoá Việt Nam hiện nay*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội.
64. Nguyễn Khắc Viện (2000), *Bàn về Đạo Nho*, Nhà xuất bản Thế giới, Hà Nội.
65. Nguyễn Văn Vĩnh (Chủ biên) (2007), *Aristotle và Hàn Phi Tử con người chính trị và thể chế chính trị*, Nhà xuất bản lý luận Chính trị, Hà Nội.
66. Nguyễn Văn Vĩnh, Lê Văn Đính (đồng Chủ biên) (2007), *Giáo trình Chính trị học đại cương*, Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.
67. Lã Trấn Vũ (1964), *Lịch sử tư tưởng chính trị Trung quốc*, (Trần Văn Tấn dịch), Nhà xuất bản Sự thật, Hà Nội.
68. Nguyễn Bình Yên (1999), *Ảnh hưởng tiêu cực của tư tưởng phong kiến trong cán bộ lãnh đạo, quản lý và phương hướng khắc phục*, Luận án tiến sĩ Triết học, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Hà Nội.
69. Lê Văn Yên (Chủ biên) (2006), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục*, Nhà xuất bản Lao động, Hà Nội.